

NEMIS TILIDAGI ATOQLI OTLARNING TURG'UN BIRIKMALARIDA AKS ETTIRISHNING AYRIM MASALALARI VA ULARNI O'ZBEK TILLARIGA TARJIMA QILISH MASALALARI

R. Allayarova

dotsenti

Kurbanova Bibijon

Kurbanova Zulayxo

Rahimova Malika

Gulimmatova Rashida,

Jumanazarova Kamola

Urdu magistrarlari

Urganch davlat universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7655519>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-fevral 2023 yil

Ma'qullandi: 16-fevral 2023 yil

Nashr qilindi: 20-fevral 2023 yil

KEY WORDS

atoqli otlarni nomlanishi ,
turg'un so'z birikmasi, nemis va
o'zbek tillaridagi ba'zi turg'un
so'z birikmalarining
yozishmalari.

ABSTRACT

Ushbu maqolada nemis millatiga xos bo'lgan atoqli otlarning, turg'un birikmalarida qo'llanilib, nemis xalqi madaniyatigagina xos bo'lishini aks ettirishning ba'zi masalalari va ularni o'zbek tiliga tarjima qilish masalalari muhokama qilinadi.

Xalq madaniyatining tilda aks etishi tilshunoslikda XX asrning yetmishinchi yillaridan boshlab o'rganila boshlandi. Bunday ishlarning boshlanishi rus tilshunoslari E. M. Vereshchagin va V. G. Kostomarovlarning tadqiqotlarida qo'yilgan [1-6]. Dissertatsiya tadqiqotimizda nemis tilining frazeologik birliklari, maqol va qanotli iboralardagi milliy-o'ziga xos semantika elementlari ko'rib chiqildi [7]. Material tanlashning asosiy manbai L.Rerichning "Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten" lug'ati edi [8]. Ushbu maqolada "Duden. Deutsches Universalwörterbuch" [10], shuningdek, ularni o'zbek tillariga tarjima qilish masalalari asosiy o'rinda edi. E'tibor bering, nemis tilidagi atoqli otlarning turg'un birikmalarida aks ettirish ostida.

" **Heinrich:** der flotte Heinrich " frazeologik birligiga quyidagi izoh berilgan: *Durchfall:* Kriegstumalden flotten Heinrich,dann bitte,Mama,wein nicht! Auch hier gibt es was zum Stoppen.

Diareya: Agar kasal bo'lib qolsangiz, Genri,iltimos, ona, yig'lamang! Bu erda ham to'xtash kerak bo'lgan narsa bor."Geynrix" - bu ilgari shu qadar keng tarqalgan ismlardan biri bo'lib, ular ko'pincha lingvistik jihatdan umuman aniqlanmagan shaxs yoki narsa uchun ishlatilgan. (DUDEN Wörterbuch der deutschen Idiomatik , S336) . Quyida biz ushbu ibora va o'zbek tillariga tarjima qilish variantlarini taklif etamiz.

Yana bitta misol ko'rsak, "**Jakob.** Das ist der wahre Jakob"Bu haqiqiy Yoqub: bu to'g'ri odam,

yagona to'g'ri, kerakli, to'g'ri davо. idioma. ehtimol, o'rta asrlardan to hozirgi kungacha bo'lgan eng buyuk ziyoratgohlardan biri bo'lgan Santyago de Kompostelada qabri hurmat qilinadigan Ispaniyaning homiysi havoriy Jeymsga qaytadi Ispaniyalik ziyoratchilar endi xuddi shu nomdagi boshqa azizlarning qabrlarini ziyorat qilganlarga nafrat bilan qarashgan bo'lishi mumkin (soxta Yoqubning qabrlari ham bor edi), chunki ular Ispaniyaga qadar mashaqqatli hajdan qochishgan. Ammo Iso qiyofasida Yoqubga murojaat qilish ham mumkin. qaysi ko'ra 1. Mos. 27.6 quyidagi. to'ng'ich huquq va uning ko'r otasining marhamati. Temir. keyinchalik bu ibora paydo bo'ldi: siz men uchun haqiqiy Yoqubsiz! Albatta, nutq uslubi faqat 18-asrdan beri hujjatlashtirilgan.; Yoqub Maykl Reynxold Lenz (1751-92) o'zi haqida epigramda aytadi:

Ich bin ihr wahrer Jakob nicht

Und auch ihr deutscher Michel nicht.

So rein und hold nicht wie der Lenz,

Ich: Jacob Michael Reinhold Lenz,

va Gotfrid Keller romanda yozadi . "Pankraz, der Schmoller" 1856 yil: "bu (Lidiya) ayollar orasida haqiqiy Yoqub ekanligi va dunyoda bundan yaxshiroq odam yo'qligi haqida kechiktirmasdan o'ylashdi". Buriilish, shuningdek, adolatli sotuvchilar o'zlarini haqiqiy (yoki: arzon) Yoqub'deb atashlari bilan ham ma'lum bo'ldi. Georg Quiri yaqqol uning maqtov torrent ta'riflaydi 1912 yilda "Kraftbayrisch" Arzon Yoqubdan voz kechish: o'zlarini qulay, shubhali oqlanish sifatida ko'rsatish. Ba'zan Yakob "bosh" uchun ham ishlatiladi, Shuning uchun yuqori sakson"Yakobning ustiga birini oling". Gamburgda taniqli bir so'z bor.:, dat bu nee Yakob bilan nee M Baccesscultz'; shuningdek: ."datisde ole Yakob" bilan uchrashdi. Nutq uslubi 1820 yil atrofida Sent-Jeymsning eski cherkovi yangi minora bilan ta'minlanganligidan kelib chiqqan. Bu ibora to'liq yaxshilanishni anglatmaydigan yangiliklar yoki o'zgarishlarni anglatadi. Saksoniyada siz savolni eshitishingiz mumkin: "Yakob, qayerdasiz?" javob: .Pechka va siltang' poyabzal ortida!". Bavariyada temirchilar eski katta temir bolg'ani chaqirishadi, uni ko'pchilik yiqilishdan oldin tortib olishlari kerak, Yakob.

Islomda Yoqub payg'ambar kim? Yoqub yoki Isroil Allohning tanlanganlaridan biri bo'lib, u odamlarga vahiy va oyatlarni etkazish uchun kelgan.. U Ishoqning o'g'li va Ibrohim payg'ambarning nabirasi edi, shuning uchun uni payg'ambar Ibrohim Ishoq Yoqub deb ham atashadi. Ularning oilasida mingga yaqin payg'ambarlar bo'lgan. Qur'onda u bilim egasi, kuchli va aqlli sifatida tavsiflanadi. Uning hayoti u sharaf bilan qarshi olgan sinovlarga to'la edi. Uning tarixi barchaga ma'lum va o'zbek tilida Yakub ismi payg'ambar sifatida tanilgan.

Johannes. Dastehen wie ein h lzerner Johannes.

Johann. U erda yog'och Johann kabi turish: u erda tik, qo'pol va noqulay turish. Bugungi kunda keng tarqalgan bo'lmagan nutq uslubi, avvalgi asrlarda 24 iyun kuni katta joylarda va ko'chalarda namoyish etilgan va va odamlarga ham ma'lum bo'lgan hodisalar edi. masalan, Leypsigda, 'Johannismcucalnnchen' deb nomlangan. Biroq, u ham butunlay nutq yog'och Johannes keng tarqalgan dalgalanma bilan bog'liq bo'lishi mumkin, deb istisno emas (Aarne Thompson 1510), bir G'arbiy Evropa tahririyat kengashi .Efes matronasi, unda ayol vafot etgan erining jasadini isitish uchun yog'ochga o'yib yozgan, shu bilan individual variantlarda Johann nomi ustunlik qiladi. Xuddi shu kontekstda mashhur so'z ham tegishli bo'lishi mumkin: .Erkakning burni singari, uning Yohannnda ham shunday, bu erda Johann erkak a'zosini tabu tarzda tasvirilaydi. Avliyo Johann kuni tashkil etilgan keng ko'lamli bayramlar

tufayli bolalar uchun voqealarga boy kun bo'lganligi sababli, Saksoniyada bu so'z paydo bo'ldi: Avliyo Johann kuni ekan, ayniqsa 24 iyun eng uzoq kunduzgi soatlarga ega kunlardan biri. Keyin bu so'z majoziy ma'noda vaqtinchalik kengaytmadan ko'chma gapga o'tkazildi: 'u vahiyini Johannista kabi uzoq qildi'. Er ist immer Johannes in eodem Matthäus. Df.: K. Ranke: Der hölzerne Johannes“, in: Rhein. Jb. f. Vkd. 4 (1953). (rohrich-lutz-lexikon-der-sprichwörtlichen-redensarten-band- 1 S 465)

O'zbek tilida bu ismni ekvivalenti deyarli topilmadi, chuni bu ism kristian, yahudiy millatlariga hos bulgan ismlardan hisoblanadi.

Peter, Petrus. *Dem Peter nehmen und dem Paul geben.*

Uni Butrusga olib boring va Pavlusga bering: biriga olib boring va boshqasiga bering; u bilan boshqasini to'lash uchun biridan biror narsa qarz oling. Bu eski turg'un birikmalar bugungi kunda deyarli keng tarqalgan (ingliz solishtirish ,Rob Butrus Pavlusni to'lash uchun'; Frantsiya ,de pouiller Sankt-Per habiller Sankt-Pavlus quyinglar'). Xodimlar bilan qofiyalangan ikkita asosiy havoriy ismlarining kombinatsiyasi juda keng tarqalgan; axir, kalendar kuni, 29 iyun, shuningdek, ular birgalikda nomlangan. Nutq uslubi bir vaqtlar kamdan-kam uchraydigan hodisa bilan izohlanadi, u erda juda ko'p bo'lgan hurmat va zargarlik buyumlari ularni hali ham etishmayotgan yangi cherkovlarga berish uchun cherkovdan olingan. Ular hatto 2-Korinfliklar Pavlusga muvofiq harakat qilishdi. 11,8 yozadi: "... va men boshqa jamoatlarni talangan va ulardan ish haqi olgan, men " sizlarga va'z, deb. Shunday qilib, yubka Sankt-Pavlusga qo'yish uchun Sankt-Butrusdan olingan bo'lishi mumkin (yuqorida aytib o'tilgan Frans-ni taqqoslang.); chunki azizlarning haykallariga haqiqiy liboslarni qo'yish juda keng tarqalgan edi. Quittard ko'ra (.Etudes litteraires va morales sur les proverbes frangais', 1860, p. 305), Turg'un so'zda topish mumkin. Sankt-Denis abbeyini topish uchun turli cherkovlarni yuqorida aytib o'tilgan xayr-ehsonlarni qilishga Franklar qiroli Dagobert davrida allaqachon majbur qilingan edi. Quyida biz ushbu ibora va o'zbek tillariga tarjima qilish variantlarini taklif etamiz.

Har bir millatning urf odatlari bulgani kabi , ularning gaplashish madaniyatidagi turg'un birikmalar ham mavjud. Boshqa millat nutqini huddi o'zimizning tilimizga to'g'ridn to'g'ri tarjima qilish qiyin bo'ladi. Birinchidan o'quvchi agar tilni tarixini bilmasa , matnning mazmuniga tushunmaydi. Ikkinchidan qardosh bo'lmagan tillarni o'zimizning tilimizda tushuntirish qiyinroq bo'ladi.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Лингвострановедческая теория слова. – Москва, 1980. – 320 с.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Национально-культурная семантика русских фразеологизмов // Словари и лингвострановедение. – Москва, 1982. – С. 89-98.
3. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. О пословицах, поговорках и крылатых выражениях в лингвострановедческом учебном словаре // Фелицына В. П., Прохоров Ю. Е. Русские пословицы, поговорки и крылатые выражения: Лингвострановедческий словарь. – Москва, 1980. – С. 3-17.
4. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. О предмете, объеме и функциях лингвострановедения // Лингвострановедческий аспект в преподавании русского языка как иностранного. – Воронеж, 1984. – С. 16-33.
5. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Отбор и семантизация фразеологизмов в учебном

лингвострановедческом словаре // Словари и лингвострановедение. – Москва, 1982. – С. 98-108.

6. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва, 1983. – 269 с.

7. Волков С.С. Безэквивалентная лексика в русском литературном языке второй половины XIX века: Словареалии в произведениях И.С. Тургенева: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – Ленинград, 1985. – 18 с. 8. Аллаярова Р.Р. Национально-специфические элементы семантики устойчивых словесных комплексов современного немецкого языка. Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. – Москва, 1987. 9. Röhrich L. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten. 3. Auflage. Freiburg u. a. 1976. – 2 Bde.

8. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. 8., überarbeit. u. erweit. Auflage. – Berlin: Dudenverlag, 2015. – 2128 S.

9. Новый большой немецко-русский словарь. В 3-х т.: около 500 000 лексических единиц / под общим руководством Д.О. Добровольского. – Москва: АСТ: – Астрель, 2008. – Т. I: A-F. – 1023 [1] с.

10. Новый большой немецко-русский словарь. В 3-х т.: около 500 000 лексических единиц / под общим руководством Д.О. Добровольского. – Москва: АСТ: – Астрель, 2010. – Т. III: R-Z. – 1263 [1] с. – С. 147.

11. Некоторые вопросы перевода фразеологических единиц немецкого языка на русский и узбекский языки. Р.Р. Аллаярова, Г.Э. Абдуллаева, М.Ю. Сапаева (студентка). // Zu den Materialien der internationalen wissenschaftlichpraktischen Konferenz „Grundlagen der modernen wissenschaftlichen Forschung“. 10. September 2021. Zürich, Schweiz. – С. 156-159.